

**ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสังคม การสนับสนุนทางสังคม
กับความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร**
**The Relationship Between Social Intelligence, Social Support and
Digital Intelligence of the Elderly in the Bang Khen Elderly Club, Bangkok**

วันที่รับบทความ: 10 ก.ย. 68
วันที่แก้ไขบทความ: 1 พ.ย. 68
วันที่ตอบรับ: 7 พ.ย. 68

ขวัญใจ กลมกลาง¹
Khwanjai Klomklang¹
นิธิพัฒน์ เมฆขจร²
Nitipat Mekkhachorn²
สุขอรุณ วงษ์ทิม³
Sukaroon Wongtim³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความฉลาดทางสังคม การสนับสนุนทางสังคม และความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร 2) ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสังคม กับความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคม กับความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ประชากร คือ ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ เขตบางเขน จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 1,518 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ เขตบางเขน จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 316 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางของยามานะ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบวัดความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุ 2) แบบวัดความฉลาดทางสังคม และ 3) แบบวัดการสนับสนุนทางสังคม โดยมีค่าความเที่ยงเท่ากับ .70, .79 และ .71 ตามลำดับ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

¹นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกวิชาการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2566)

¹Master of Education (Guidance and Psychological Counseling School) Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University. (2023)

²รองศาสตราจารย์ ประจำแผนกวิชาการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก)

²Associate Professor in Master of Education (Guidance and Psychological Counseling School) Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University. (Advisor)

³รองศาสตราจารย์ ประจำแผนกวิชาการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม)

³Associate Professor in Master of Education (Guidance and Psychological Counseling School) Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University. (Co Advisor)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความฉลาดทางสังคม การสนับสนุนทางสังคม และความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุอยู่ในระดับสูง 2) ความฉลาดทางสังคมกับความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอยู่ในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) การสนับสนุนทางสังคม กับความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอยู่ในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : ความฉลาดทางดิจิทัล ความฉลาดทางสังคม การสนับสนุนทางสังคม ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this research were to study (1) the level of social intelligence, social support and digital intelligence of the elderly in the Bang Khen Elderly Club, Bangkok; (2) the relationship between social intelligence and digital intelligence of the elderly in the Bang Khen Elderly Club, Bangkok; and (3) the relationship between social support and digital intelligence of the elderly in the Bang Khen Elderly Club, Bangkok.

The research is a correlational research. The population is the elderly in the elderly club, Bang Khen District, Bangkok, numbering 1,518 people. The research samples were 316 elderly people in the Bang Khen Elderly Club, Bangkok obtained by simple random sampling. The sample size was determined with the use of Yamane's Sample Size Table at the reliability level of 95 percent. The employed research tool was a questionnaire on (1) digital intelligence of the elderly, (2) social intelligence of the elderly and (3) social support of the elderly and the specific reliabilities of the three mentioned variables of .70, .79 and .71 respectively. Statistics employed for data analysis were the mean, standard deviation, and Pearson correlation.

The research findings revealed that (1) social intelligence, social support, and digital support of the elderly correlated at the high level; (2) social intelligence of the elderly correlated positively at the low level with digital intelligence of the elderly, which was significant at the .01 level of statistical significance; and (3) social support of the elderly correlated positively at the low level with digital intelligence of the elderly, which was significant at the .01 level of statistical significance.

Keywords: Digital Intelligence, Social Intelligence, Social Support, Elderly

บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคของเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นส่วนสำคัญในการแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาประเทศ และเป็นผลมาจากแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมที่จะขับเคลื่อนให้ประเทศไทยเป็น ไทยแลนด์ 4.0 นั่นก็หมายความว่า จะสามารถสร้างสรรค์และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเต็มศักยภาพ (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559) เช่น การทำธุรกรรมทางการเงิน การสื่อสาร การศึกษา การซื้อขายสินค้าและบริการ การรับส่งข้อมูลข่าวสารต่างๆ โดยเฉพาะการสื่อสารระหว่างประเทศ ซึ่งจะ

เห็นได้ว่าเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทกับการดำรงชีวิตประจำวันของทุกคนเป็นอย่างมากและหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นทั้งวัยเด็ก วัยรุ่น วัยทำงาน รวมทั้งผู้สูงอายุ

ปัจจุบันประเทศไทยมีแนวโน้มของประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และหากอิงตามโครงสร้างประชากรของประเทศไทย อ้างอิงจากข้อมูลสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และกรมการปกครองถึงจำนวนผู้สูงอายุในปี พ.ศ. 2561 พบว่ามีผู้สูงอายุประมาณ 10.67 ล้านคน คิดเป็นอัตราส่วนผู้สูงอายุร้อยละ 16.46 และในปี พ.ศ. 2562 มีจำนวนผู้สูงอายุ 11.13 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 16.73 เพราะเนื่องด้วยการออกจากตลาดแรงงานของประชากรก็มักจะกลับมาอยู่บ้านเฉยๆ ประกอบด้วยลูกหลานที่ต้องออกจากบ้านไปทำงานต่างพื้นที่ จึงให้เกิดความเหงา เบื่อหน่าย สิ่งที่จะช่วยคลายความเหงาได้คือ สื่อเทคโนโลยีเท่านั้น ข้อมูลจากกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์ ระบุว่า เป็นสังคมที่มีสัดส่วนของผู้สูงอายุหรือประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มจำนวนสูงขึ้นเรื่อย ๆ ขณะที่สัดส่วนอัตราการเกิด และจำนวนประชากรวัยทำงานลดน้อยลง ในปี 2565 พบว่ามีหลายจังหวัดเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ และเขตบางเขนก็เป็น 1 ใน 5 เขตของจังหวัดกรุงเทพมหานครที่มีผู้สูงอายุมากที่สุด (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566)

และเนื่องจากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์นั้น จะพบว่าผู้สูงอายุเริ่มหากิจกรรมทำเพื่อลดความเหงา ความเบื่อหน่ายของตนโดยการใช้เทคโนโลยีเป็น 1 ในทางเลือกนั้น โดยจากผลการสำรวจของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (2562) พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุมีการรับชมโทรทัศน์ผ่านคลิป์วิดีโอ ภาพยนตร์ฟังเพลงทางออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชัน ฟูดคัลและใช้โทรศัพท์ผ่านทางออนไลน์ และจากการสำรวจเอกสารบทความงานวิจัยทั้งประเทศไทยและต่างประเทศ ผู้สูงอายุมีความเห็นว่า เทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของการทำกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ในเรื่องการติดต่อสื่อสาร ความบันเทิง อาทิ การโพสต์ภาพหรือข้อความ คลิป์วิดีโอ หรือแชร์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ รวมถึงการแชทสนทนา (ศิริพร แซ่ลิ้ม, 2558; กิรณา สมวาทสรณ์, 2559; สิทธิชัย คูเจริญสิน, 2559; Heo, Kim, & Won, 2011; Svobodova & Hedvicakova, 2017) อีกทั้งใช้ค้นหาข้อมูลข่าวสารในเรื่องต่าง ๆ เช่น สุขภาพ (Heo, km, & Won, 2011; Elder, Scott, Kluge & Elder, 2016; Sun, McLaughlin, & Cody, 2016; Batsis, et al, 2019; ปรางสุรางค์ โชติชัชวาลย์กุล, 2556; ชานัญชัย ศุภอรรถกร และคณะ, 2558) รวมไปถึงด้านการท่องเที่ยว (นลินี ศรีวิลาส และปริญญา หุ่นโพร้, ม.ป.ป.)

นอกจากนี้ผู้สูงอายุยังมีการทำธุรกรรมทางการเงิน และการซื้อสินค้าออนไลน์ (Gitlow, 2014; Chang, McAllister, & Mc Caslin, 2015; Marstone et al, 2016) สำหรับในบริบทสังคมไทยนั้นมีข้อค้นพบจากงานวิจัยที่พบว่า ผู้สูงอายุใช้สื่อออนไลน์ในเรื่องของโซเชียล เช่น ห่วยออนไลน์ อีกด้วย (วิศปัติย์ ชัยช่วย, 2560) และจากข้อมูลโครงการศึกษาสถานการณ์ภัยคุกคามทางออนไลน์ ปี 2567 จัดทำโดย สสส. และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า คนไทยกว่า 36 ล้านคน ถูกหลอกลวงออนไลน์และตกเป็นผู้เสียหาย 18.37 ล้านคน โดยพบผู้สูงอายุตกเป็นเหยื่อเพิ่มสูงขึ้นถึง 22 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเราจะพบว่ากลุ่มผู้สูงอายุตกเป็นเป้าหมายกลายเป็นเหยื่ออาชญากรรมทางการเงินมากมาย เช่น ถูกหลอกลวงจนสูญเสียทรัพย์สินเงินทองให้กับมิจฉาชีพ ถูกหลอกลวงซื้อขายสินค้าโฆษณาหลอกลวง กรม “แม่ตึก – ป้าเปียร์” ขายทองคำไม่ได้มาตรฐาน หรือล่าสุด THE CON GROUP ที่อาจเข้าข่ายหลอกลวงทุนโดยไม่ได้ขายสินค้าจริง และมีการใช้ศิลปินดาราคงเป็นตัวล่อคนนั้น ซึ่งจะพบว่ามิสสุวิภา โภคที่เป็นผู้สูงอายุจำนวนไม่น้อยตกเป็นผู้เสียหายรวมอยู่ด้วย เพราะก่อนหน้านี้ มีอดีตพนักงานการไฟฟ้าผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) วัย 81 ปี ถูกแก๊งคอลเซ็นเตอร์วิดีโอคอลปลอมเป็นตำรวจ หลอกให้ทำตามขั้นตอนผ่านทางแอปฯ ไลน์ ถูกดูดเงินไป 19 ล้านบาท

จากนั้นนำบ้านจำลองอีก 3 ล้านบาท ไปทั้งสิ้น 22 ล้านบาท (สภาองค์กรของผู้บริโภค , 2567) ซึ่งจากตัวอย่างเหล่านี้พบว่าเมื่อเกิดเหตุแล้วผู้สูงอายุจะเกิด ความกลัว ตกใจ กลัวโดนจับ ไม่กล้าบอกลูกหลาน แต่ถ้าผู้สูงอายุมีความฉลาดทางดิจิทัลก็จะช่วยให้ผู้สูงอายุปลอดภัยจากการใช้เทคโนโลยีได้มากขึ้น

ความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence : DQ) เป็นกลุ่มความสามารถทางสังคม อารมณ์ และการรับรู้ที่ทำให้คนคนหนึ่งสามารถเผชิญกับความท้าทายบนเส้นทางของชีวิตในยุคดิจิทัล และสามารถปรับตัวให้เข้ากับชีวิตดิจิทัลได้ ความฉลาดทางดิจิทัลครอบคลุมทั้งความรู้ทักษะ ทักษะคิดและค่านิยมที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิต กล่าวอีกนัยหนึ่งคือทักษะการใช้สื่อและการเข้าสังคมโลกออนไลน์ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากระบวนการในด้านการคิด การเรียนรู้และตัดสินใจในโลกดิจิทัล ความฉลาดทางดิจิทัลเป็นผลมาจากการศึกษาและพัฒนา DQ Institute หน่วยงานที่เกิดจากความร่วมมือกันของภาครัฐและเอกชนทั่วโลกได้ประสานงานร่วมกับ World Economic Forum ที่มุ่งมั่นให้ประชาชนทุกประเทศได้รับการศึกษาด้านทักษะพลเมืองดิจิทัลให้มีคุณภาพ และใช้ชีวิตบนโลกออนไลน์ได้อย่างปลอดภัย โดยได้บัญญัติ องค์ประกอบที่สำคัญของความฉลาดทางดิจิทัลไว้อย่างครอบคลุม เพื่อให้สามารถพัฒนาเป็นพลเมืองดิจิทัลได้อย่างสมบูรณ์ บุคคลจึงควรมีความรู้ความสามารถในการรักษาอัตลักษณ์ของตนเอง (Digital Citizen Identity) ทั้งในโลกไซเบอร์และโลกชีวิตจริงควรมีการคิดวิเคราะห์ มีวิจารณญาณที่ดี (Critical Thinking) รู้จักรักษาความปลอดภัยของตนเอง (Cyber Security Management) รู้จักการรักษาข้อมูลส่วนตัว (Privacy Management) สามารถจัดสรรเวลาหน้าจอ (Screen Time Management) ได้อย่างเหมาะสม เรียนรู้การจัดการบริหารข้อมูลที่ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ (Digital Footprints) สามารถรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ (Cyber bullying Management) และมีการใช้เทคโนโลยีอย่างใส่ใจ (Digital Empathy) (Yuhyun, 2016) และเพื่อการเรียนรู้ภายในสังคมออนไลน์และโลกแห่งความรู้ที่ไร้พรมแดน ธรรมชาติการเรียนรู้ย่อมเปลี่ยนแปลงไปภายใต้เงื่อนไขของเวลาที่จำกัดมากขึ้น ในการใช้สื่อสังคมต่างๆ นี่จำเป็นต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และสามารถเข้ากับผู้อื่นได้ดี ความฉลาดทางสังคมจึงเป็นทักษะหนึ่งที่เป็นสำหรับยุคศตวรรษนี้ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นระบบ จึงจะเป็นการพัฒนาทัศนคติ คุณภาพชีวิตได้อย่างแท้จริง ทำให้รู้เท่าทันโลกและสามารถอยู่ในยุคปัจจุบันได้อย่างมีความสุข (ธานี ชูกำเนิด, 2562)

ความฉลาดทางสังคม (Social Intelligence : SQ) เป็นความสามารถของบุคคลในการเข้าสังคม การสร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ตลอดจนการใช้ภาษาภาษาขณะพูดคุยและสามารถในการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการได้ (กรมสุขภาพจิต, 2554; Goleman, 2006) ความฉลาดทางสังคมจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้สูงอายุเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม เพราะหากผู้สูงอายุมีความรู้ความสามารถแต่ไม่มีมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ขาดการตระหนักรู้ในสังคม ก็ไม่สามารถทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้สูงอายุไร้ซึ่งความสุขเมื่อต้องอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม (คณิตพันธุ์ ทองสืบสาย, 2552) ผู้สูงอายุที่มีความฉลาดทางสังคมสูงจะได้รับทราบยอมรับและชื่นชมจากบุคคลรอบข้างในขณะที่ผู้สูงอายุที่มีความฉลาดทางสังคมต่ำจะรู้สึกด้อยค่าตนเอง สัมผัสในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และมีพฤติกรรมรุนแรงเมื่อต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจึงส่งผลโดยตรงต่อการทำงานของระบบประสาท ระบบของฮอร์โมน ระบบภูมิคุ้มกัน และอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกาย นอกจากนี้ถ้าสามารถพัฒนาความฉลาดทางสังคมให้เกิดขึ้นได้ ก็จะทำให้ทั้งตนเองและคนรอบข้างมีความสุขมากขึ้น เพราะความฉลาดทางสังคมเป็นสติปัญญาที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเข้ากันได้ดีกับผู้อื่น ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการเข้าใจพฤติกรรม อารมณ์ ความคิด ความรู้สึก ของผู้อื่น และปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม เมื่อได้เห็น ได้ยิน ได้ฟัง ได้รับรู้ ได้สัมผัสการแสดงออกของผู้อื่น หรือเกิดการรับรู้เป็นอันดับแรก การปฏิบัติที่

ผู้สูงอายุแสดงออกต่อผู้อื่นที่เป็นไปอย่างเหมาะสม เป็นผลของการคิดซึ่งเป็นกระบวนการภายในที่บุคคลใช้ความรู้ ประสบการณ์ทางสังคมที่ เก็บจำไว้ มาทำความเข้าใจข้อมูลข่าวสารของบุคคล ความฉลาดทางสังคมจึงเป็น ความสามารถ ที่มี 2 มิติ คือ มิติด้านการรู้จักและมิติด้านพฤติกรรม (เกศินี เขียนดวง, 2562)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่านอกจากความฉลาดทางสังคมแล้วการสนับสนุนทางสังคมก็เป็นอีก แนวทางหนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนาความฉลาดทางจิตพิสัย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของดาร์ตัน สุขแก้ว (2565) การ สนับสนุนทางสังคมเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคล โดยการได้รับความรักและเอาใจใส่ ความห่วงใย ความ ไว้วางใจ ได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเงิน สิ่งของและแรงงาน การได้รับข้อมูลข่าวสาร รวมถึง ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการเรียนรู้และประเมินตนเอง (House, 1981) การที่บุคคลรับรู้การสนับสนุนทางสังคมว่าตนได้รับความ รัก ความเอาใจใส่ การเห็นคุณค่า และการยอมรับ ส่งผลทางบวกต่อสุขภาพกายและสุขภาพใจ ทำให้บุคคล สามารถเผชิญกับเหตุการณ์ที่มาคุกคามชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะช่วยส่งผลให้บุคคลเกิดอารมณ์ที่มั่นคงต่อ เหตุการณ์ที่กำลังเผชิญ มีแรงจูงใจในการแก้ไขปัญหาจากการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับตนเองและสถานการณ์ และมีความเครียดลดลง ซึ่งได้แบ่งประเภทของการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 4 ประเภท ตามแนวคิดของ Schaefer Coyne & Lazarus (1981) ได้แก่ 1) ด้านข้อมูลข่าวสาร 2) ด้านทรัพยากร 3) ด้านมิตรภาพ และ 4) ด้านอารมณ์ ซึ่ง การสนับสนุนทางสังคมจะช่วยให้การใช้สื่อของผู้สูงอายุให้เกิดการเรียนรู้เท่าทัน อีกทั้งยังเป็นพยานความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างวัย ผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในการสื่อสารกับสมาชิกในครอบครัวได้มากขึ้น และการสนับสนุนด้านอารมณ์ในแง่ของการได้รับการดูแลเอาใจใส่ รวมถึงได้รับกำลังใจจากคนรอบข้าง ตลอดจน การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร โดยได้รับคำแนะนำจากบุคคลใกล้ชิดเกี่ยวกับการให้ข้อมูลในการใช้สื่อ รวมถึง วิธีการพิจารณาข้อมูลข่าวสารจากสื่อออนไลน์ ซึ่งกลุ่มผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอยู่ เป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัย สร้างสรรค์ รู้เท่าทัน เนื่องจาก ได้รับประสบการณ์ที่ดีทั้งในโลกออนไลน์และโลกชีวิตจริง ตระหนักถึงประโยชน์ของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ใน ชีวิตประจำวัน รวมทั้งได้รับการสนับสนุนทางสังคมทั้งทางด้านสังคม อารมณ์ และข้อมูลข่าวสาร มีเครือข่ายทาง สังคมที่ดี สามารถพึ่งพาอาศัยได้ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ และตระหนักคุณค่าในตนเองมากยิ่งขึ้น (เบญจรัตน์ สักกุล, 2566)

ชมรมผู้สูงอายุในเขตบางเขน จังหวัดกรุงเทพมหานคร มีชมรมผู้สูงอายุจำนวนทั้งหมด 25 ชมรม เนื่องจากวัย ประชากรในเขตบางเขนมีจำนวนมากเป็นอันดับ 5 ของจังหวัดกรุงเทพมหานคร และพบว่าเขตบางเขนยังมีความเจริญ ทางด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับสูงและมีความหลากหลายซับซ้อน เนื่องจากการขยายตัวของกรุงเทพมหานคร ทำให้ เกิดความเจริญเติบโตทางประชากรอย่างรวดเร็ว ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว รับจ้าง ค้าขาย ซึ่งจะ เห็นว่ามีความเหลื่อมล้ำทางสังคมอยู่มากและก็เป็นเหตุให้ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งให้อยู่บ้านตามลำพัง สมาชิกใน ครอบครัวต้องทำงานหารายได้ไม่มีเวลาอยู่ใกล้ชิดและคอยดูแลผู้สูงอายุ มีการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือใน การสื่อสารกับบุคคลในครอบครัว รวมทั้งการทำกิจกรรมในชมรมผู้สูงอายุก็ใช้การสื่อสารผ่านแอปไลน์ และในเขต บางเขนยังมีการสร้างแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนโดยใช้กิจกรรมนันทนาการและกิจกรรมด้านต่างๆ ได้แก่ กิจกรรม กีฬา กิจกรรมนาฏศิลป์ กิจกรรมศิลปะ กิจกรรมละคร กิจกรรมสังคมสงเคราะห์ กิจกรรมห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา และกิจกรรมพิเศษต่างๆ โดยเฉพาะกิจกรรมการเรียนรู้คอมพิวเตอร์และการใช้ อินเทอร์เน็ตในการพัฒนากลุ่มผู้มาใช้บริการทุกระดับ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุ ทั้งด้าน

ร่างกาย อารมณ์จิตใจและสังคมตลอดจนพัฒนาครอบครัวให้มีความเข้มแข็งนำไปสู่การพัฒนาในที่สุด เขตบางเขน จึงมีแหล่งเรียนรู้ของชุมชนที่สามารถให้ความรู้แก่ประชากรอย่างกว้างขวาง โดยเป็นศูนย์กลางเครือข่ายความร่วมมือจากชุมชนในเขตบางเขนได้เป็นอย่างดี มีการจัดกิจกรรมเป็นรูปธรรมและเพื่อเป็นกลไกสำคัญในการเป็นแหล่งเรียนรู้ อย่างเต็มรูปแบบโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนทั่วไปและหน่วยงานภายนอก โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต มีความรู้คู่ความสุข การเรียนรู้ในเขตบางเขนจึงมีหลากหลาย เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ ครอบครัวและประชาชนทั่วไป ซึ่งถ้าผู้สูงอายุในเขตบางเขนมีความฉลาดทางดิจิทัลก็จะสามารถเข้าร่วมกิจกรรมในการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ของชุมชนได้อย่างปลอดภัยในกิจกรรมใช้สื่ออินเทอร์เน็ต

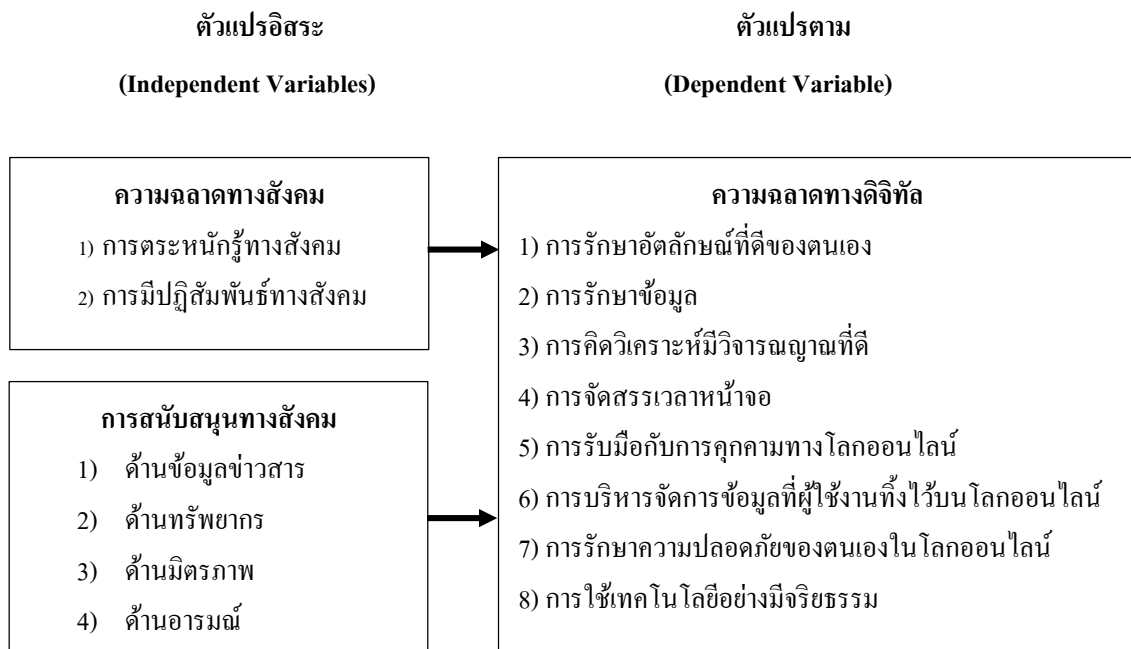
อย่างไรก็ตามการศึกษาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุก็น้อยมีจำนวนไม่มาก และเพื่อเป็นการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการใช้สื่อเทคโนโลยีได้อย่างปลอดภัยและไม่ตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ช่วยพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุ โดยมุ่งเน้นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้สื่อเทคโนโลยีของผู้สูงอายุและสามารถดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่ได้อย่างรู้เท่าทัน และมีความสุข ผลของการศึกษาคาดหวังว่าจะ สามารถนำไปสู่การค้นหาแนวทางในการพัฒนาความฉลาดรู้เรื่องดิจิทัลของผู้สูงอายุ สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการดำรงอยู่ในสังคมดิจิทัลอย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับความฉลาดทางสังคม การสนับสนุนทางสังคม และความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสังคม กับความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคม กับความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสังคม การสนับสนุนทางสังคม กับความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้ศึกษาความฉลาดทางดิจิทัล ผู้วิจัยได้แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีรูปแบบการวิจัยเป็นการศึกษาเชิงสหสัมพันธ์ (Correlation Research)

กำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ปี 2566 จำนวน 10 ชมรม รวม จำนวน 1,518 คน ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุ เขตบางเขน จังหวัด กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ทั้งเพศหญิงและเพศชาย จำนวน 316 คน โดยการใช้การคำนวณอย่างง่ายตามสัดส่วน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางของยามานะ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

เกณฑ์คัดตัวอย่างเข้าร่วมโครงการวิจัย

- 1) ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในเขตบางเขน จังหวัดกรุงเทพมหานคร มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป
- 2) สามารถอ่านออกเขียนได้ เข้าใจภาษาไทยและสามารถตอบแบบสอบถามได้
- 3) สมารถเข้าร่วมโครงการวิจัยโดยได้รับการบอกข้อมูลโครงการวิจัยอย่างครบถ้วน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีทั้งหมด 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพปัจจุบัน มีทั้งหมด 4 ข้อ โดยใช้คำถามแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 แบบแบบสอบถามเกี่ยวกับความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุ จำนวน 16 ข้อ โดยมีค่าความเที่ยงเท่ากับ .70

ตอนที่ 3 แบบแบบสอบถามเกี่ยวกับความฉลาดทางสังคม จำนวน 8 ข้อ โดยมีค่าความเที่ยงเท่ากับ .79

ตอนที่ 4 แบบแบบสอบถามเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม จำนวน 12 ข้อโดยมีค่าความเที่ยงเท่ากับ .71 ลักษณะคำถามทั้ง 3 ส่วนเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ ได้แก่ จริงมากที่สุด จริงมาก จริงบ้างไม่จริงบ้าง จริงน้อย จริงน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ถ้าเป็นข้อความทางบวกให้คะแนนดังนี้		ถ้าเป็นข้อความทางลบให้คะแนนดังนี้	
จริงมากที่สุด	ให้ 5 คะแนน	จริงมากที่สุด	ให้ 1 คะแนน
จริงมาก	ให้ 4 คะแนน	จริงมาก	ให้ 2 คะแนน
จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้ 3 คะแนน	จริงบ้างไม่จริงบ้าง	ให้ 3 คะแนน
จริงน้อย	ให้ 2 คะแนน	จริงน้อย	ให้ 4 คะแนน
จริงน้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน	จริงน้อยที่สุด	ให้ 5 คะแนน

และใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนนความฉลาดทางสังคมมารวมกันหาค่าเฉลี่ยและจัดระดับตามแนวคิดของ Likert เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) มี 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น.121) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 ขึ้นไป	หมายความว่า	อยู่ในระดับสูงมาก
ค่าเฉลี่ย 3.51 ถึง 4.50	หมายความว่า	อยู่ในระดับสูง
ค่าเฉลี่ย 2.51 ถึง 3.50	หมายความว่า	อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 ถึง 2.50	หมายความว่า	อยู่ในระดับต่ำ
ค่าเฉลี่ย ต่ำกว่า 1.50	หมายความว่า	อยู่ในระดับควรปรับปรุงต่ำมาก

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยในครั้งนี้ มีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ในการวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล กำหนดนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในการบรรยายลักษณะของข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสังคม การสนับสนุนทางสังคม กับความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยการหาค่าความถี่ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำเสนอในรูปแบบของตาราง

2) สถิติเชิงอนุมาน (Analytical Statistics) เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสังคม การสนับสนุนทางสังคม กับความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient)

การหาค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient) ซึ่งเป็นการหาค่าของสองตัวแปรที่เป็นอิสระต่อกันโดยมีการเกณฑ์กำหนดการแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์ ของ best (1977) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์ (r)	แปลผล
0.81-1.00	มีความสัมพันธ์กันมาก
0.51-0.80	มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

0.21-0.50	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ
0.01-0.20	มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำมาก
0.00	ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ผลการวิจัย

1) ปัจจัยส่วนบุคคล ผลการศึกษาพบว่า

กลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นเพศหญิงร้อยละ 65.5 และเพศชายร้อยละ 34.5 ส่วนมากมีอายุ 65 - 69 ปี ร้อยละ 35.8 รองลงมา มีอายุ 60-64 ปี ร้อยละ 25.6 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 30.1 รองลงมา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. ร้อยละ 18.0 ส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพ ร้อยละ 49.7 รองลงมา ข้าราชการบำนาญ ร้อยละ 16.1

2) ระดับความฉลาดทางสังคม การสนับสนุนทางสังคม และความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า

ระดับความฉลาดทางสังคมของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขตบางเขน จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางสังคมอยู่ในระดับสูง ($M = 3.73$, $SD = 0.46$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางสังคมที่สูงที่สุดคือ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($M = 3.77$, $SD = 0.48$) รองลงมา คือด้านการตระหนักรู้ มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($M = 3.70$, $SD = 0.65$)

ระดับการสนับสนุนทางสังคมของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขตบางเขน จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยการสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับสูง ($M = 4.05$, $SD = 0.51$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยการสนับสนุนทางสังคมที่สูงที่สุดคือ ด้านทรัพยากร มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($M = 4.22$, $SD = 0.73$) รองลงมา คือด้านข้อมูลข่าวสาร ($M = 4.13$, $SD = 0.51$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยการสนับสนุนทางสังคมน้อยที่สุดคือ ด้านอารมณ์ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ($M = 3.90$, $SD = 0.68$)

ระดับความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขตบางเขน จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางดิจิทัลอยู่ในระดับสูง ($M = 3.58$, $SD = 0.52$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางดิจิทัลที่สูงที่สุดคือ การรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($M = 3.96$, $SD = 0.88$) รองลงมา คือด้านการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง ($M = 3.83$, $SD = 0.68$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยความฉลาดทางดิจิทัลน้อยที่สุดคือ ด้านการรักษาข้อมูลค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 2.67$, $SD = 0.79$)

3) ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสังคม การสนับสนุนทางสังคม และความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า

ความฉลาดทางสังคม และการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำกับความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขตบางเขน จังหวัดกรุงเทพมหานครระดับต่ำโดยมีค่า $r = 0.305$ และ 0.318 ตามลำดับ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1) ระดับความฉลาดทางสังคม การสนับสนุนทางสังคม และความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

ระดับความฉลาดทางสังคมของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร พบว่าระดับความฉลาดทางสังคมของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขตบางเขน จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางสังคมอยู่ในระดับสูง ($M = 3.73$, $SD = 0.46$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางสังคมที่สูงที่สุดคือ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($M = 3.77$, $SD = 0.48$) รองลงมา คือด้านการตระหนักรู้ มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($M = 3.70$, $SD = 0.65$) สามารถอธิบายได้ว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุ และได้เข้าร่วมกิจกรรมตามที่ชมรมผู้สูงอายุได้จัดให้ เช่น กิจกรรมออกกำลังกาย กิจกรรมการจัดฟันเพื่อจิตใจที่ผ่อนคลาย กิจกรรมสร้างสิ่งประดิษฐ์จากวัสดุเหลือใช้ เป็นต้น จึงทำให้เกิดความฉลาดทางสังคมในด้านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งอยู่ในระดับสูงมากกว่าด้านการตระหนักรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของเกสิณี เขียนด้วง (2561) ศึกษาเรื่องรูปแบบการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมของผู้สูงอายุในจังหวัดภาคใต้ พบว่าความฉลาดทางสังคม ของผู้สูงอายุในจังหวัดภาคใต้โดยรวมอยู่ในระดับมาก และได้อธิบายว่าผู้สูงอายุเป็นผู้ที่ได้เรียนรู้และมี ประสบการณ์ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎ กติกา มารยาททางสังคม และสมองของผู้สูงอายุ มีการจำอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิตที่ผ่านมา ความรู้เหล่านั้นจะถูกนำมาใช้เมื่อต้องมามีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งจะนำไปในทิศทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ และเป็น ทักษะทางสังคมที่สำคัญสำหรับผู้สูงอายุในการแสดงออกต่อผู้อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ นนทรีย์ วงษ์วิจารณ์ (2556) พบว่า ผู้สูงอายุมีทักษะทางสังคมอยู่ในระดับสูง ซึ่งอธิบายว่า ความผูกพันใกล้ชิด การรวมกลุ่มเพื่อเป็นที่ปรึกษาซึ่งกันและกัน การมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น/เพื่อนบ้านทุกวัยหรือต่างวัย เป็น ผู้ถ่ายทอดขนบธรรมเนียมต่างๆ ขัดเกลากฎทางสังคมให้แก่บุคคลรุ่นหลัง ตลอดจนประสบการณ์ที่ผ่านมาในชีวิต ทำให้ผู้สูงอายุสามารถเผชิญต่อสถานการณ์ต่างๆ ทั้งทางด้านสุขภาพ สถานภาพ และความมั่นคงในชีวิตได้ดี

ระดับการสนับสนุนทางสังคมของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร พบว่าระดับการสนับสนุนทางสังคมของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขตบางเขน จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยการสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับสูง ($M = 4.05$, $SD = 0.51$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยการสนับสนุนทางสังคมสูงที่สุดคือ ด้านทรัพยากร มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($M = 4.22$, $SD = 0.73$) รองลงมา คือด้านข้อมูลข่าวสาร ($M = 4.13$, $SD = 0.51$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยการสนับสนุนทางสังคมน้อยที่สุดคือ ด้านอารมณ์ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ($M = 3.90$, $SD = 0.68$) สามารถอธิบายได้ว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในชมรมผู้สูงอายุเมื่อมีความเดือดร้อนในด้านทรัพยากรจะได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว และชมรมผู้สูงอายุ ด้านทรัพยากรเป็นด้านที่ได้รับการสนับสนุนได้สะดวกที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรนนท์ วงศ์สุวรรณ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การสนับสนุนทางสังคมและพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่าผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนทางสังคมทั้งจากครอบครัวในการเข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุ และสอดคล้องกับฤติมาศ พุทธมาตย์ (2562) ได้ศึกษาเรื่องการสนับสนุนทางสังคมและความผาสุกทางใจของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการสนับสนุนทางสังคมและความผาสุกทางใจอยู่ในระดับปานกลาง และการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสุกทางใจในระดับสูง ($r = .60$,

$p < .01$) ซึ่งเราสามารถนำผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับบุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการสนับสนุนทางสังคมให้กับผู้สูงอายุได้

ระดับความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขตบางเขน จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางดิจิทัลอยู่ในระดับสูง ($M = 3.58$, $SD = 0.52$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางดิจิทัลสูงที่สุดคือ การรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($M = 3.96$, $SD = 0.88$) รองลงมา คือด้านการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง ($M = 3.83$, $SD = 0.68$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยความฉลาดทางดิจิทัลน้อยที่สุดคือ ด้านการรักษาข้อมูลส่วนตัวมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 2.67$, $SD = 0.79$) สามารถอธิบายได้ว่าสังคมในยุคปัจจุบันเป็นยุคสังคมข่าวสารที่เกิดจากการพัฒนาด้านการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลและสังคม จนทำให้เกิดกระแสโลกาภิวัตน์ขึ้นทำให้ทุกคนสามารถรับรู้ข่าวสารได้ในเวลาเดียวกันทั่วทั้งโลก เทคโนโลยีทำให้บุคคลในสังคมใช้อินเตอร์เน็ตในการบริโภคข่าวสาร และค้นหาข้อมูลได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ผู้สูงอายุก็เช่นกันโดยส่วนมากมักใช้สื่อออนไลน์เป็นตัวกลางในการสื่อสารกับบุคคลภายในครอบครัว และใช้อินเตอร์เน็ตเพื่อค้นหาข้อมูลต่างๆ รวมไปถึงการแบ่งปันรูปภาพ คำคม พร้อมทั้งเชก อินสถานที่แบบเรียลไทม์นอกจากนี้ยังเลือกซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์อีกด้วย ซึ่งในทุกช่องทางจะต้องมีการให้ข้อมูลส่วนตัวเพื่อใช้ในการทำโปรไฟล์ และมีการตั้งรหัสผ่าน ซึ่งโดยปัญหาทางสุขภาพที่เกิดขึ้นตามวัยจะพบว่าผู้สูงอายุจะจำไม่ได้ หรือกว่าจะจำได้ค่อนข้างใช้เวลาในการจดจำนานจึงมักจะใช้รหัสผ่านที่ง่ายต่อการจำ และไม่ค่อยเปลี่ยนรหัสผ่านใหม่จึงง่ายต่อการถูกคุกคามทางสื่อออนไลน์ สุดท้ายก็เกิดความเสียหายทางทรัพย์สิน สอดคล้องกับงานวิจัยของดณัย ฉลาดคิด (2563) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความฉลาดรู้เรื่องดิจิทัล (DQ) บนอุปกรณ์สมาร์ตโฟนของผู้สูงอายุ ในเขตบางแค กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความฉลาดรู้เรื่องดิจิทัลบนอุปกรณ์สมาร์ตโฟน และปัจจัยที่มีผลต่อระดับความฉลาดรู้เรื่องดิจิทัลของผู้สูงอายุในเขตบางแค กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านมารยาทในสังคมดิจิทัล ส่วนด้านที่มีคะแนนต่ำสุด ได้แก่ ด้านดิจิทัลคอมเมอร์ซ ทั้งนี้ผู้สูงอายุ ยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนอยู่บ้างในส่วนของสิทธิความรับผิดชอบ การไม่ระมัดระวัง เกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้งานสมาร์ตโฟน การเริ่มมีพฤติกรรมติดมือถือ และยังขาดทักษะ ในการตรวจสอบสินค้าก่อนตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Gerda (2020) ได้ศึกษาการวัดความฉลาดทางดิจิทัลที่ศึกษาเรื่อง ความสามารถทางดิจิทัลของประชากรที่มีอายุ 14 – 75 ปี ในประเทศอังการี พบว่า ความฉลาดทางดิจิทัลมีความแตกต่างกันอย่างมากทางช่วงอายุ ซึ่งในวัยผู้ใหญ่ยังคงพบปัญหา ดังนี้ ปัญหาด้านทักษะความฉลาดทางดิจิทัล ทักษะการใช้ดิจิทัล และการสร้างเนื้อหาทางดิจิทัล

ซึ่งจากผลการวิจัยจะพบว่าผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร มีระดับของคะแนนเฉลี่ยโดยรวมของการสนับสนุนทางสังคมอยู่ในระดับสูงที่สุด ($M = 4.05$, $SD = 0.51$)รองลงมาคือ ความฉลาดทางสังคม ($M = 3.73$, $SD = 0.46$) และ ระดับความฉลาดทางดิจิทัล โดยรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด ($M = 3.58$, $SD = 0.52$) อธิบายได้ว่าการสนับสนุนทางสังคมเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุได้รับจากสังคม และชมรมผู้สูงอายุ จนเพียงพอต่อความต้องการมากที่สุด ซึ่งต่างจากความฉลาดทางดิจิทัลที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับสื่อโซเชียลต่างๆ

น้อยจึงทำให้เกิดความประมาทในการติดต่อสื่อสารผ่านสื่อโซเชียล จนทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ดังนั้นผู้สูงอายุจึงควรได้รับการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลมากที่สุด

2) ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสังคม และความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร พบว่า ความฉลาดทางสังคม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำกับความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขตบางเขน จังหวัดกรุงเทพมหานคร ($r = 0.305$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p\text{-value} < 0.01$) ซึ่งขออธิบาย ดังนี้ ผู้สูงอายุที่มีความฉลาดทางสังคม จะมีความสามารถในการรับรู้อารมณ์ และความคิดของผู้อื่น มีความเข้าใจในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่พบเห็น พร้อมทั้งเข้าใจในถ้อยคำที่บุคคลในสังคมแสดงออกมา และสามารถเลือกแสดงถ้อยคำที่บ่งบอกถึงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เป็นการแสดงออกถึงความสามารถที่ผู้สูงอายุจะสามารถปรับตัวเข้ากับโลกดิจิทัลได้ และเป็นสิ่งจำเป็นในการเข้าสังคมออนไลน์อย่างยิ่ง เมื่อเวลาที่เกิดปัญหาต่างๆ ก็จะสามารถรับมือได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นผู้สูงอายุที่มีความฉลาดทางสังคมสูงก็แสดงว่าจะมีความฉลาดทางดิจิทัลสูงด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภักพร ธนาคุณ (2563) ศึกษาเรื่องความหวัง ความยืดหยุ่น ทักษะทางสังคม และความสำเร็จของการเป็นผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุแห่งหนึ่ง จังหวัดนนทบุรี พบว่า ทักษะทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จของการเป็นผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้นผู้สูงอายุที่มีทักษะทางสังคมก็จะสามารถเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ กล่าวเผชิญกับสังคมใหม่ๆ ได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของอรุณประภาส ธนกิจโกเศรษฐ์ (2558) พบว่า ผู้ที่มีความฉลาดทางสังคม จะสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เข้าใจในบุคคลรอบข้าง เกิดความรักในวิชาชีพ เกิดพลังในการเรียนการดำรงชีวิต และนำไปสู่การประสบผลสำเร็จในด้านการดำเนินชีวิตส่วนตัวได้

3) ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคม และความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุ ในชมรมผู้สูงอายุเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร พบว่าการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำกับความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขตบางเขน จังหวัดกรุงเทพมหานคร ($r = 0.318$) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ($p\text{-value} < 0.01$) อธิบายได้ว่า โดยปกติผู้สูงอายุในเขตบางเขน มักจะอยู่กับครอบครัวที่เป็นหมู่บ้าน มีเพื่อนบ้านวัยใกล้เคียงกันสามารถพูดคุยสื่อสารกันได้ ซึ่งในเวลาว่างผู้สูงอายุก็จะไปเข้าร่วมกิจกรรมกับทางชมรม ทำให้มีเพื่อนในกลุ่มวัยใกล้เคียงกันที่หลากหลายความรู้ รวมทั้งมีเจ้าหน้าที่ของชมรมคอยให้คำปรึกษาในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการช่วยเหลือให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้สื่อโซเชียล การใช้สมาร์ทโฟน รวมทั้งประโยชน์และการป้องกันตัวเองจากภัยคุกคามต่างๆ จึงส่งผลให้ผู้สูงอายุที่มีเครือข่ายทางสังคมที่ดี สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งการได้รับการสนับสนุนทางสังคมเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านทรัพยากร ด้านมิตรภาพ และด้านอารมณ์ ก็จะทำให้มีความปลอดภัยในการใช้สื่อออนไลน์ มีความฉลาดทางดิจิทัลที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ เบญจรัตน์ สัจกุล (2566) ศึกษาเรื่องแนวทางการสนับสนุนทางสังคมเพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างรู้เท่าทันในผู้สูงอายุ พบว่าผลการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณด้านการสนับสนุนทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ ด้านปฏิสัมพันธ์ ทางสังคม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.76) 2. ด้านอารมณ์ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.65) และ 3. ด้านข้อมูลข่าวสาร (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.57)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าความฉลาดทางสังคม และการสนับสนุนทางสังคม เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางดิจิทัล เพราะจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีความเข้าใจ รู้เท่าทันในสื่อสังคมออนไลน์ ไม่ตกเป็นเหยื่อของ

มีอาชีพทางออนไลน์ ดังนั้นความฉลาดทางสังคม และการสนับสนุนทางสังคม จึงเป็นปัจจัยที่ควรศึกษาเพิ่มเติม ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบว่าความฉลาดทางสังคม และการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับ ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุในเขตบางเขน จังหวัดกรุงเทพมหานคร จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ชุมรมผู้สูงอายุควรมีการจัดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล ความฉลาดทางสังคม และการสนับสนุนทางสังคม ให้กับผู้สูงอายุในชุมชน เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับสื่อเทคโนโลยี กิจกรรมการสร้างสัมพันธ์ภาพ เป็นต้น และมีการดำเนินการอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม

2. ครอบครัวควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่พัฒนาความฉลาดทางสังคม การสนับสนุนทางสังคม และความฉลาดทางดิจิทัล เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับสื่อออนไลน์ให้กับผู้สูงอายุ ในครัวเรือน หากิจกรรมที่สามารถทำร่วมกับผู้สูงอายุเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ในครอบครัว เป็นต้น

3. หน่วยงานที่มีความรับผิดชอบในการพัฒนาทักษะทางดิจิทัลของผู้สูงอายุควรพัฒนาสื่อที่เผยแพร่ความรู้สำหรับผู้สูงอายุได้อย่างกว้างขวาง เช่น หนังสือหรือคลิปวิดีโอในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดรู้ เรื่องดิจิทัล รวมทั้งการเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้การเผยแพร่ข้อมูลเป็นไปอย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายการศึกษาวิจัยให้ครอบคลุมผู้สูงอายุทุกกลุ่ม โดยเฉพาะที่อยู่ในเขตชนบทซึ่งมักจะตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงหรือการคดโกงโดยกลุ่มมิจฉาชีพซึ่งปรากฏให้เห็นในข่าวประจำวันอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การศึกษาวิจัยที่สามารถค้นหาแนวทางทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติที่นำไปสู่การช่วยเหลือกลุ่มผู้สูงอายุ เหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ และช่วยในการดำรงไว้ซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุและครอบครัวของผู้สูงอายุ

2. ควรศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะความฉลาดทางดิจิทัลของผู้สูงอายุที่อาจมีความแตกต่างจากการพัฒนาคนในช่วงวัยอื่นๆ เนื่องจากประสบการณ์ ลักษณะทางกายภาพ การออกแบบหลักสูตรหรือ กิจกรรมการพัฒนาผู้สูงอายุจึงต้องออกแบบบนพื้นฐานของการศึกษาที่รอบคอบและสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของโปรแกรมการพัฒนาผู้สูงอายุ

3. ควรศึกษาถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานสื่อออนไลน์ถึงความต้องการอย่างแท้จริงของผู้สูงอายุในการพัฒนาตนเองด้านความฉลาดทางดิจิทัล โดยทำการศึกษาในรูปแบบของการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูล และแนวทางในการพัฒนาที่มากกว่าเชิงปริมาณและสามารถนำไปสู่การออกนโยบายพัฒนาผู้สูงอายุในโอกาสต่อไป

4. ควรศึกษาปัจจัยเชิงเหตุที่จะพัฒนาให้ผู้สูงอายุได้มีความฉลาดทางดิจิทัลให้สูงขึ้น คือ จะต้องเน้น การศึกษาเปรียบเทียบจำแนกตามตัวแปรส่วนบุคคล เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ชัดเจนมากขึ้น

รายการอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566). แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุระยะที่ 2 (พ.ศ.2545-2564). สืบค้น 15 มีนาคม 2567.
- กรมสุขภาพจิต. (2554). คลังความรู้ วิชาการด้านสุขภาพจิตและจิตเวช. เข้าถึงได้จาก <http://www.klb.go.th>
- กิริณา สมวาทสรณ์. (2559). การศึกษาพฤติกรรมสื่อสารกับการส่งต่อข้อมูลผ่านแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เกศินี เขียนด้วง (2561). รูปแบบการปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคม ของผู้สูงอายุในจังหวัดภาคใต้. วารสารพยาบาลตำรวจ, 11(1), 107-116.
- คณิตพันธ์ ทองสืบสาย. (2552). การพัฒนาแบบวัดทางสังคมสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรนนท์ วงศ์สุวรรณ (2562). การสนับสนุนทางสังคมและพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่. พยาบาลสาร. 47(3).267-276
- ชาญชัย ศุภอรรถกร, และคณะ. (2558). รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะแก่ครูผู้สูงอายุในการใช้ ICT เพื่อสนับสนุนงานบริหารและงานการเรียนการสอน: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านธาตุ ตำบลแสนสุขอำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 7(3), 42-53.
- ดนัย ฉลาดคิด. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความฉลาดรู้เรื่องดิจิทัล (DQ) บนอุปกรณ์สมาร์ตโฟนของผู้สูงอายุในเขตบางแค กรุงเทพมหานคร. วารสาร มจร. ศึกษาศาสตร์ปริทัศน์; 4(1):91-101.
- ดาร์รัตน์ สุขแก้ว, (2566). แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลในระดับพลเมืองดิจิทัลของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธานี ชูกำเนิด, และสิริภพ สันธิประเสริฐ. (2562). ความฉลาดทางสังคมกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 10(2), 357-366.
- นนทรีย์ วงษ์วิจารณ์. (2556). ทักษะต่อการเป็นผู้สูงอายุ การดูแลตนเอง ทักษะทางสังคม และความผาสุกในชีวิตของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในอำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร. วารสารสังคมและมนุษยศาสตร์, 39(2), 66-79
- นลินี ศรีวิลาส, และปริญญา หุ่นโพธิ์. (ม.ป.ป). พฤติกรรมการเข้าถึงและการใช้งานอินเทอร์เน็ตของ คณะวิทยาการจัดการ.
- เบญจรัตน์ สักกุล. (2566). แนวทางการสนับสนุนทางสังคมเพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างรู้เท่าทันในผู้สูงอายุ. วารสารพัฒนศาสตร์ วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 6(1 มกราคม - มิถุนายน), 95-140.
- ปรางสุรางค์ โชติชัชวาลย์กุล (2556). แรงจูงใจที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้เว็บไซต์เฟซบุ๊ก (Facebook) ของกลุ่มวัยกลางคนและวัยสูงอายุ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ฤดีมาศ พุทธิมาตย์. (2562). การสนับสนุนทางสังคมและความผาสุกทางใจของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา (วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิศปีย์ ชัยช่วย. (2560). สารสนเทศมรดกทางวัฒนธรรม: แนวคิดและประเด็น ... ประกาศ: แผนยุทธศาสตร์สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ 2 ปี (เมษายน 2560 – มีนาคม 2562).
- ศิริพร แซ่ลิ้ม. (2558). พฤติกรรมการใช้ไลน์แอปพลิเคชันของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สภาองค์กรของผู้บริโภค. (2567). ผู้บริโภคสูงวัยโดนตุ๋น รู้ไม่ทันกลโกง ตกเป็นเหยื่อภัยออนไลน์พุ่ง 22%. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2568. จาก <https://www.tcc.or.th/elder-cybercrime/>
- สิทธิชัย คุเจริญสิน. (2559). การศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมของผู้สูงอายุที่พักอาศัยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักวิชาการศึกษาทั่วไปและนวัตกรรมการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. (2562). เอกสารประกอบการสอนรู้เท่าทันดิจิทัล *Digital Literacy*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- อรุณประภาส ธนกิจโกเศสขันธ์. (2558). ความฉลาดทางคิดและการพัฒนาตนเอง. เข้าถึงได้จาก http://www.forest.go.th/psdg/index.php?option=com_docman&Itemid=409&task=doc_download&gid=462&lang=en
- Batsis, J. A. et al. (2019). Technology for Behavioral Change in Rural Older Adults with Obesity. *Journal of Nutrition in Gerontology and Geriatrics*, DOI:10.1080/21551197.2019.1600097
- Best, J. W. (1977). *Research in Education*. New Jersey: Prentice hall Inc
- Chang, J., McAllister, C., & McCaslin, R. (2015) Correlates of, and Barriers to, Internet Use Among Older Adults. *Journal of Gerontological Social Work*, 58(1), 66-85.
- DQ Institute Leading Digital Education, Culture, and Innovation. (2019). *Digital intelligence: DQ Global Standards Report 2019 Common Framework for Digital Literacy, Skills and Readiness*. Retrieved October 19, 2022, from <https://www.dqinstitute.org/wp-content/uploads/2019/11/DQGlobalStandardsReport2019.pdf>
- Elder, A. J. S., Scott, W. S., Kluge, M. A., & Elder, C. L. (2016). CyberEx Internet-Based Group Exercise for Rural Older Adults: A Pilot Study. *Activities, Adaptation & Aging*, 40(2), 107-124.
- Gerda, B. (2020). *Measurement of Digital Intelligence (DQ)*. Óbuda University, Budapest, and Management, Enterprise and Benchmarking: Proceedings. 8(p.1-8). Hungary: University of Pannonia
- Gitlow, L. (2014). Technology use by older adults and barriers to using technology. *Physical & Occupational Therapy in Geriatrics*, 32(3), 271–280.
- Goleman, D. (2006). *Social intelligence*. London: The Random House Group Limited.

- Heo, J., Kim, J., & Won, Y.-S. (2011). Exploring the Relationship Between Internet Use and Leisure Satisfaction Among Older Adults. *Activities, Adaptation & Aging*, 35(1), 43-54.
- House, J.S. (1981). *Work stress and social support*. Orlando: Academic press.
- Marston, H. R. et al. (2016). *Technology use, adoption and behavior in older adults*: Results from the iStoppFalls project. *Educational Gerontology*, 42(6), 371-387.
- Schaefer, C., Coyne, J. C., & Lazarus, R. S. (1981). The health-related functions of social support. *Journal of Behavioral Medicine*, 4(4) .
- Svobodová, L., & Hedvičáková, M. (2017). *The Use of the Social Networks by Elderly People in the Czech Republic and Other Countries V4*. In A. K. Kar et al. (Eds.), *Digital Nations – Smart Cities, Innovation, and Sustainability*. (pp. 50–60). Conference on e-Business, e-Services and e-Society.
- Sun, Y., McLaughlin, M. L., & Cody, M. J. (2016). *Using the Smartphone to Support Successful Aging: Technology Acceptance with Selective Optimization and Compensation Among Older Adults*. In J. Zhou & G. Salvendy (Eds.). *Human Aspects of IT for the Aged Population*. (pp. 490-500). Design for Aging. Springer International Publishing Switzerland.